
Nadání bývá často doprovázeno handicapy

Nadání bývá často doprovázeno handicapy

Mimořádná inteligence u dětí zůstává většinou nerozpoznána - tvrdí předsedkyně Společnosti pro talent a nadání Eva Vondráková.

LN: O jaké části dětské populace lze mluvit v souvislosti s hyperinteligencí vyžadující zvláštní vzdělávací přístup?

Říká se, že mimořádně nadaných jsou v populaci dvě až tři procenta. Ze zahraničních výzkumů vyplývá, že pokud by tyto děti měly patřičné podmínky ke svému rozvoji, dokázalo by dvacet až třicet procent z nich vyniknout v nějaké oblasti činnosti.

Budoucí virtuosi potřebuje přinejmenším hudební nástroj a kvalitního učitele, budoucí olympionik sportovní vybavení a trenéra. Totéž platí v oblasti intelektu. Nebude-li dítě v podnětném prostředí, jeho zvědavost a motivace k poznávání se vytratí. Děje se to běžně. Většina nadaných dětí zůstane nepoznána a tudíž i patřičně nerozvíjena.

LN: Je známo, že mimořádné nadání bývá někdy doprovázeno různými handicapy.

Existují děti s takzvanou dvojitou výjimečností. Zároveň jsou v nějaké oblasti nadané (třeba intelektově), i handicapované (například s výraznou vývojovou poruchou učení, případně chování). Zejména tyto děti patří mezi většinu nadaných neidentifikovaných. Bez zvláštní péče mohou mít ve škole nepřehlédnutelné problémy.

LN: Lze vyšetřením odhalit, které dítě je skutečně nadprůměrně inteligentní a které je pouze "časově" napřed? Je vůbec možné v pěti či šesti letech výjimečné vlohy odhalit?

Mimořádně nadané děti jsou obvykle rozpoznatelné už ve velmi útlém věku, někdy už v prvním roce života. Samozřejmě záleží na tom, v jakém prostředí dítě žije a jak umí lidé kolem "číst" signály, které na mimořádné intelektové nadání dítěte upozorňují. V pěti či šesti letech už mohou být některé šance dítěte promeškány. Například dítě, které nemělo ve věku kolem tří let (u mimořádně nadaných dětí i dříve) nikoho, kdo by trpělivě odpovídal na jeho otázky, má omezený slovník a jeho předpoklady k budoucí školní úspěšnosti jsou tím sníženy.

LN: Jakým způsobem by škola pro výjimečné děti měla fungovat a kdo by měl rozhodovat o zařazení dětí do ní?

Fungování školy pro výjimečně nadané děti by mělo respektovat současnou úroveň poznání v této oblasti ve světě. Informace lze nalézt v nepřeberném množství odborné literatury. Zařazení dítěte by mělo být založeno na souladu specifických vzdělávacích potřeb a nejlepšího zájmu dítěte, možností školy a spolupráce s odborníkem, poučeným v oblasti výchovy a vzdělávání nadaných. Protože rodiče mají prvotní zodpovědnost za volbu vzdělávací cesty pro své dítě, mělo by zařazení dítěte být záležitostí jejich jednání s vedením školy a s odborníky, kteří s ní spolupracují.

LN: Neocitnou se takové děti trochu "ve skleněné věži", mimo kontakt s ostatními vrstevníky?

K integraci dítěte - nadaného či handicapovaného - zdaleka nestačí jeho pouhá fyzická přítomnost ve třídě. Je k ní zapotřebí odborně připraveného učitele, případně i jeho pomocníka, a vybavení patřičnými metodami práce, pomůckami a znalostmi zákonitostí psychického vývoje a osobnosti dětí s konkrétním druhem vzdělávacích potřeb. "Skleněnou věž", či spíše bariéru nepochopení, zažívá spousta dětí, které jsou v běžných třídách, často na jejich okraji, někdy ignorovány nebo i šikanovány. Jiné, bez odpovídající konkurence, zase žijí v domnění, že se těžko najde někdo chytřejší, než jsou ony. Nenaucí se systematicky pracovat, protože nároky školy jsou pro ně tak nízké, že nemají důvod se namáhat. Nenaucí se učit a na vyšších stupních škol mohou paradoxně selhávat. Netuší, že mají konkurenci, a dostanou se do společnosti podobně nadaných, bývají překvapeny a mnohé z nich se s tím těžko vyrovnávají.

Pokud jde o socializaci těchto dětí, je poměrně častý laický dojem, že nadané děti jsou nutně domyšlivé. Kdo je nezná, netuší, že často trpí spíše pocity méněcennosti. Málo se u nás myslí na to, že je třeba naučit spolužáky toleranci nejen k odlišnostem zdravotním, etnickým, ale i intelektovým, a to oběma směry. Mnohé nadané děti se potřebují socializovat ve smyslu naučit se větší odolnosti a schopnosti obstát mezi spolužáky.

LN: Co je pro nadprůměrně nadané děti největší překážkou v současné škole? A je šance uzpůsobit i běžné třídy tak, aby v nich prospívaly jak děti "normální", tak nadprůměrné?

Nejčastějšími steskami nadaných dětí v současné škole je nuda, nepochopení, izolovanost, absence někoho, s kým by mohly sdílet společné zájmy. Snaha učitelů dokázat jim, že nejsou tak dobré, "jak si učitel myslí, že si dítě myslí". Teoreticky je možné nabídnout mnoha nadaným dětem vstřícné a podnětné prostředí v běžné škole. Prakticky to funguje pouze v případech, kdy je škola zaměřena spíše na děti než na instituci.

Velmi záleží i na tom, jak takového žáka přijmou spolužáci. Není výjimkou, že podle učitele žák "zvýšeným nárokům nestačí" a přitom skutečnou příčinou selhání je přizpůsobení se skrytému nátlaku spolužáků.

Existuje ale i mnoho dětí, jejichž nadání je tak specifické a výjimečné, že je škola při nejlepší vůli rozvíjet nemůže. Proto by měla existovat taková variabilita v nabídce vzdělávání, aby každé dítě mělo možnost najít pro sebe nejvhodnější variantu.